

ingediend op **1481** (2022-2023) – Nr. 1
15 november 2022 (2022-2023)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door Jan Laeremans, Hilâl Yalçın en Koen Daniëls

over het rapport van het Vlaams Talenplatform
'Naar een talenonderwijs in topvorm'

Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:

Voorzitter: Karolien Grosemans.

Vaste leden:

Arnout Coel, Koen Daniëls, Karolien Grosemans, Kathleen Krekels, Annabel Tavernier;
Roosmarijn Beckers, Jan Laeremans, Kristof Slagmulder;
Loes Vandromme, Hilâl Yalçın;
Jean-Jacques De Gucht, Gwendolyn Rutten;
Johan Danen, Elisabeth Meuleman;
Hannelore Goeman.

Plaatsvervangers:

Marius Meremans, Axel Ronse, Nadia Sminate, Kris Van Dijck, Katja Verheyen;
Leo Pieters, Els Sterckx, Sam Van Rooy;
Katrien Schryvers, Brecht Warnez;
Els Ampe, Tom Ongena;
Stijn Bex;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:

Kim De Witte.

INHOUD

I.	Uiteenzetting door het Vlaams Talenplatform	4
1.	Achtergrond	4
2.	Aanbevelingen voor de overheid	4
3.	Bevindingen	4
3.1.	Leerkrachten vertrouwen leerkrachten en staan op hun autonomie	4
3.2.	Er is te weinig ruimte voor alle taken.....	5
3.3.	Meer uren, minder leerlingen.....	5
3.4.	Digitalisering biedt kansen	5
3.5.	Ambitieuze doelen vergen helderheid en tijd	5
3.6.	De taalleerkracht wil de lat hoger voor kennis en evaluatie	6
3.7.	De taalleerkracht wil praktische en concrete professionalisering ..	6
3.8.	De taalleerkracht wil een sterke talencampagne	7
3.9.	De ene taal(leerkracht) is de andere niet	7
4.	Aanbevelingen.....	7
4.1.	Aanbevelingen voor de overheid	7
II.	Bespreking.....	10
1.	Tussenkomen van de leden	10
1.1.	Loes Vandromme	10
1.2.	Annabel Tavernier.....	11
1.3.	Jan Laeremans	12
1.4.	Hannelore Goeman	13
1.5.	Koen Daniëls	14
2.	Antwoorden van het Vlaams Talenplatform	15
3.	Bijkomende vragen en antwoorden	19
	Gebruikte afkortingen.....	21

Bijlage: zie [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be

Op 22 september 2022 organiseerde de Commissie voor Onderwijs een gedachte-wisseling over het rapport van het Vlaams Talenplatform 'Naar een talenonderwijs in topvorm', met:

- Lieven Buysse, hoogleraar Engelse taalkunde en Britse literatuur aan de Faculteit Letteren van de KU Leuven;
- Lars Bernaerts, hoofddocent moderne Nederlandse letterkunde aan de UGent;
- Tanja Mortelmans, hoogleraar Duitse taalkunde aan de Universiteit Antwerpen;
- Ine Corteville, beleidsmedewerker van het Vlaams Talenplatform.

Het rapport 'Naar een talenonderwijs in topvorm' is te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Uiteenzetting door het Vlaams Talenplatform

1. Achtergrond

Lars Bernaerts vertelt dat het Vlaams Talenplatform begin 2020 een Talenplan opstelde met dertien urgente maatregelen voor de bevordering van het talenonderwijs. Vandaag brengen hij en zijn collega's verslag uit over een volgende stap in de acties van datzelfde platform. Hoewel het talenonderwijs vandaag aantoonbaar verder staat dan twee jaar geleden, is er immers nog een weg af te leggen. De sprekers lichten een rapport toe waarin die weg concreter wordt.

De problemen in het talenonderwijs zijn bekend, aldus Lars Bernaerts. Er zijn ook al belangrijke oplossingen geformuleerd in het regeerakkoord, in de beleidsnota Onderwijs, door de Commissie Beter Onderwijs, door onderwijsverstrekkers, door het Talenplatform in het Talenplan en in het Leesoffensief.

De vraag in het rapport dat vandaag besproken wordt, is welke oplossingen de taalleerkrachten bieden. Om hun stem te horen is het Talenplatform focusgroep-gesprekken aangegaan, met het Talenplan als uitgangspunt. Taalleerkrachten uit verschillende scholen, van verschillende talen en leeftijden, gingen met elkaar en met het platform in gesprek over leermateriaal, professionalisering, de talencampagne en enkele actuele thema's uit het talenonderwijs, zoals de aanvangsbegeleiding en de eindtermen en leerplannen.

Op basis van die gesprekken stelde het Talenplatform een enquête op voor de taalleerkracht. Tussen december 2021 en februari 2022 vulden meer dan duizend taalleerkrachten de enquête in, wat dan weer resulteerde in negen kernbevindingen en 21 aanbevelingen. Die zijn allemaal terug te vinden in het rapport. De aanbevelingen vergen acties van verschillende actoren.

2. Aanbevelingen voor de overheid

De spreker geeft aan dat vandaag gefocust wordt op die aanbevelingen waarin de overheid een directe rol te spelen heeft: garandeer de kwaliteit van de taalleraar, versterk het imago van talenopleidingen en hou de onderwijssector aantrekkelijk voor de taalexpert. Eerst worden de negen kernbevindingen toegelicht, waarna gefocust wordt op de drie aanbevelingen.

3. Bevindingen

3.1. Leerkrachten vertrouwen leerkrachten en staan op hun autonomie

Een eerste bevinding die uit de enquête naar voren komt en volgens de onderzoekers een belangrijke hefboom vormt voor alle andere bevindingen, is dat taalleerkrachten hun collega-taalleerkrachten sterk vertrouwen en ze belang hechten aan

hun eigen autonomie. Dat vertrouwen betreft zowel de uitwisseling van als de kwaliteitszorg voor lesmateriaal, de professionalisering en de aanvangsbegeleiding. Zo verkiezen taalleerkrachten leermateriaal dat opgesteld of nagelezen is door andere taalleerkrachten. Dat is, volgens hen, een grotere garantie op kwaliteit dan bijvoorbeeld kwaliteitscontrole door een educatieve uitgeverij, aldus Lars Bernaerts.

Daarnaast hebben de bevraagde leerkrachten een voorkeur voor een ervaren taal-leerkracht als nascholer en voor de begeleiding van startende leraren. Starters zouden zo beter aan boord gehouden kunnen worden.

3.2. Er is te weinig ruimte voor alle taken

Taalleerkrachten zijn volgens de spreker ook gesteld op hun autonomie. Ze willen heel graag zelf heel wat taken uitvoeren en daarvoor erkend worden. Dat gaat van de uitwerking en uitwisseling van leermateriaal over de begeleiding van beginnende leerkrachten tot de professionalisering. Tegelijkertijd geven ze aan dat ze daarvoor te weinig tijd hebben en soms ook te maken krijgen met een gebrekkige organisatie of een gebrek aan erkenning. De bereidheid om lesmateriaal uit te wisselen is zeer groot, maar er is te weinig tijd voor dergelijke onderwijsbevorderende activiteiten. Er is te weinig tijd, zo zegt de spreker, om de kwaliteit die leerkrachten zelf nastreven ook daadwerkelijk te behalen. Dat geldt evenzeer voor het volgen van nascholingen.

3.3. Meer uren, minder leerlingen

Taalleerkrachten vinden dus dat ze meer lestijd nodig hebben en ze dringen ook aan op kleinere klasgroepen voor talenonderwijs. Dat laatste is het meest gekozen actiepoint. Relatief kleine ingrepen in het lessenrooster, zoals vakoverschrijdend werken of het clusteren van taallessen, zouden leerkrachten kunnen helpen om beter om te springen met heterogene groepen.

3.4. Digitalisering biedt kansen

Een aantal van de oplossingen die leerkrachten zelf aanreiken, situeren zich daarnaast op het gebied van digitalisering. Digitalisering biedt kansen om een aantal van de al genoemde taken met elkaar te combineren. Zo kan de leerkracht zich vandaag ook professionaliseren door online didactische en vakinhoudelijke bronnen te consulteren. Bepaalde websites hebben een grote impact op de lespraktijk. Leerkrachten vinden het zelf ook zeer motiverend als ze zich online kunnen professionaliseren en maken via onlinekanalen ook vaak kennis met nieuwe ontwikkelingen in het vakgebied. Dat laatste gebeurt zelfs vaker online dan via de pedagogische begeleidingsdiensten.

3.5. Ambitieuze doelen vergen helderheid en tijd

Tanja Mortelmans belicht eerst het deel van het rapport over de eindtermen. 40 procent van de taalleerkrachten vindt de eindtermen ambitieus, maar 20 procent zegt ze niet ambitieus te vinden. Er heerst dus verdeeldheid. Opvallend is ook dat een op de tien leerkrachten zich er zelfs niet over uitspreekt en een neutrale houding aanneemt. Over de vraag of de eindtermen haalbaar, praktijkgericht en toereikend zijn, bestaat geen eensgezindheid. Wat haalbaarheid betreft, vermoeden de onderzoekers dat het leraren aan tijd ontbreekt. Leerlingen zijn tegenwoordig minder gemotiveerd en hebben vaak een lager taalniveau, waardoor eindtermen moeilijker te halen zijn. Over één aspect heerst minder verdeeldheid: leerkrachten vinden de eindtermen in de regel onvoldoende duidelijk. Voor de helft zijn ze niet concreet genoeg en bijna 40 procent vindt ze niet helder geformuleerd.

3.6. De taalleerkracht wil de lat hoger voor kennis en evaluatie

Taalleerkrachten maken zich ook grote zorgen over de kwaliteit van het taalonderwijs. Om die kwaliteit te verhogen, willen ze de lat hoger, zowel voor kennis als voor evaluatie. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de actiepunten die ze naar voren schuiven.

De spreker staat eerst stil bij het volgende actiepunt: het lager en het secundair onderwijs moeten de kwaliteit van hun uitstroom bewaken. Leerlingen lijken de vereiste leerdoelen niet te behalen, zodat een intensievere kwaliteitsbewaking noodzakelijk is. In dat verband worden twee elementen heel vaak genoemd: het systeem van evaluatie en de focus op kennis. In de enquête merken verschillende leerkrachten op dat tekorten voor taalvakken niet ernstig worden genomen en gemakkelijk gedelibereerd worden. Leraren roepen dan ook op om in deliberaties taalvakken ernstig te nemen en meer aandacht te hebben voor die vakken. Een eenzijdige focus op resultaten voor wetenschappen en wiskunde leidt er vaak toe dat leerlingen met slechte scores voor die vakken in een talenrichting belanden, terwijl ze eigenlijk ook slecht scoorden voor talen.

Daarnaast wordt ook de permanente evaluatie op de korrel genomen. Gespreide evaluatie – die voor taalvakken vaak gebruikt wordt – vergroot misschien op korte termijn de slaagkansen van leerlingen, maar versterkt niet hun taalvaardigheid en draagt volgens leerkrachten ook niet altijd bij tot een betere kennis van de taal, aldus Tanja Mortelmans. Een gespreide evaluatie is bovendien minder geschikt om leerlingen voor te bereiden op het hoger onderwijs, omdat ze daar net grote kennispakketten moeten verwerken. Verder leidt zo'n evaluatie ook tot een verminderde motivatie bij leerlingen. Ze worden heel vaak geëvalueerd, waardoor ze volgens Tanja Mortelmans op geen enkel moment het gevoel hebben dat ze echt hun best moeten doen.

Leraren geven aan dat er op school een ruim talenaanbod voorhanden zou moeten zijn en dat ook schooldirecties aandacht moeten hebben voor talen en taalbeleid. De onderzoekers hopen dat de nieuwe richting Moderne Talen, die vanaf 2023 in de derde graad wordt uitgerold, scholen en directies ertoe zal aanzetten om dat waar te maken. Die richting voorziet in een versterkt curriculum met een breed talenaanbod, met uitdagende eindtermen voor taal en literatuur, met nieuwe eindtermen voor sociolinguïstiek, pragmatiek en taaltechnologie en met een vierde vreemde taal. Het Talenplatform hoopt dat een dergelijk versterkt curriculum kan bijdragen tot de perceptie van een talenrichting als een sterke richting, als een kennisgeoriënteerde richting. Dat is vandaag niet het geval.

Als laatste actiepunt geven – vooral de meest ervaren – leerkrachten aan dat het hoger onderwijs de kwaliteit van zijn uitstroom moet bewaken. Zowel de taalvaardigheid als de motivatie van jonge leraren laten vaak te wensen over. De spreker stelt dat dat een belangrijk punt moet zijn voor de lerarenopleiding.

Wat het evenwicht tussen vaardigheden en kennis betreft, valt heel erg op dat meer dan 75 procent van de taalleraren van mening is dat vaardigheden niet mogen primeren op kennis. Kennis is belangrijk. Het gaat dan over grammatica, woordenschat en kennis van cultuur. Ook in de leermaterialen wordt dat overigens vaak aangestipt als een tekort. De beschikbare leermaterialen zouden te veel focussen op vaardigheden en te weinig op kennis.

3.7. De taalleerkracht wil praktische en concrete professionalisering

Professionalisering, zegt Tanja Mortelmans, moet voor taalleerkrachten vooral vakgebonden zijn en gaan over taaldidactiek, literatuur, taalkunde enzovoort. Men is minder geïnteresseerd in bijvoorbeeld professionalisering over schoolbeleid.

Interessant is ook dat de leraren het meest een concrete, praktijkgerichte en op wetenschappelijk onderzoek gebaseerde professionalisering willen. Ook hier komt het vertrouwen in collega's terug. Professionalisering gebaseerd op de ervaring van andere taalleerkrachten wordt zeer gewaardeerd. Het minst populair is de theoretisch-wetenschappelijke professionalisering. Waarom dat zo is, is niet helemaal duidelijk. De onderzoekers vermoeden dat er gewoon te weinig tijd is om aan het concrete en het praktische voorbij te gaan.

Over het algemeen vinden leerkrachten dat scholen professionalisering voldoende faciliteren en financieel ondersteunen. Sommigen wijzen wel kritisch naar de overheid. Een vijfde vindt dat de overheid er meer aandacht voor moet hebben. Het zijn met name de bso-leerkrachten die dat het vaakst aangeven en het meest kritisch zijn, ook wat de financiering betreft. Dat is volgens de spreker misschien een doelgroep waar iets sterker op zou kunnen worden gefocust. Ook belangrijk is dat een derde van de leerkrachten vindt dat het – voor het overige wel ruime – aanbod te weinig gecentraliseerd weergegeven wordt.

3.8. De taalleerkracht wil een sterke talencampagne

Een volgende kernbevinding is dat de Vlaamse taalleraren een sterke talencampagne willen om leerlingen voor talenstudies te motiveren en om de perceptie van talen en taalonderwijs te verbeteren. Getuigenissen worden daarbij hoog ingeschat, niet alleen van taalprofessionals uit de bedrijfswereld, maar ook van oudleerlingen of influencers die op een positieve manier over talen of talenonderwijs vloggen. Ook de nieuwe richting Moderne Talen wordt door leerkrachten gezien als een belangrijke impuls om de perceptie van talen te verbeteren.

3.9. De ene taal(leerkracht) is de andere niet

De laatste bevinding die uit het onderzoek naar voren is gekomen, is dat de ene taalleerkracht de andere niet is. Uit de enquête blijkt dat er verschillende leerkrachtenprofielen zijn, al naargelang de taal die ze onderwijzen, hun ervaring of de graad waarin ze lesgeven. Dat uit zich in andere behoeftes op het vlak van leermateriaal, professionalisering en organisatie van de lessen. Ook dat is iets waarop ingespeeld moet worden.

4. Aanbevelingen

Het Talenplatform heeft op basis van de besproken kernbevindingen meer dan twintig aanbevelingen geformuleerd. Ze zijn bedoeld voor iedereen die zich beroepen voelt om mee aan de kar te trekken en vormen een appel aan iedereen die betrokken is bij het onderwijs en het talenonderwijs in het bijzonder: leerkrachten, directies, schoolbesturen, onderwijskoepels, de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement.

4.1. Aanbevelingen voor de overheid

Lieven Buysse licht een selectie van de aanbevelingen toe, met name die waarin de Vlaamse overheid een rol kan spelen.

4.1.1. *Garandeer de kwaliteit van de taalleraar*

Kwaliteit betekent voor het Talenplatform ten eerste dat de zichtbaarheid van professionalisering verhoogd moet worden en de lacunes in het professionaliseringsaanbod opgevuld moeten worden. De kwaliteit van taalonderwijs staat of valt immers met de kwaliteit van de leerkracht. Een leerkracht moet zich voortdurend bijscholen en dat is des te meer het geval voor een taalleerkracht. Hij moet namelijk met bijzonder veel vaardigheden goochelen om leerlingen op een hoog niveau

te krijgen. Dat gaat van literatuur en cultuur over pure taalverwerving tot communicatieve competenties enzovoort. Tegelijkertijd willen taalleerkrachten hun leerlingen ook bij de actualiteit houden, om het interessant te maken voor beide partijen.

Er werd al aangegeven dat leraren dikwijls de tijd niet vinden om zich bij te scholen of dat ze in het grote aanbod door de bomen het bos niet meer zien. Het aanbod makkelijker vind- en navigeerbaar maken, kan alvast tijdbesparend werken, geeft de spreker mee. Het platform stelt dan ook voor om een 'user experience'-website te ontwikkelen die vertrekt vanuit de noden van de gebruiker, werkt met filters en waarop ook een kwaliteitscheck is gebeurd.

Het professionaliseringsaanbod moet daarnaast zeker ook verder uitgebreid worden. Vooral leerkrachten uit het tso, het bso, het kunstsecundair onderwijs, het buitengewoon secundair onderwijs, het NT2- en het OKAN-onderwijs worden te weinig bediend, zo blijkt uit de enquête.

De kwaliteit van de taalleraar garanderen doet men ook door de vereiste bekwaamheidsbewijzen ook voor het talenonderwijs in de feiten verplicht te maken. Een leerkracht Frans die geen Frans gestudeerd heeft of zelfs helemaal geen taalleerkracht is, is problematisch. Voor veel leerlingen is de leerkracht immers de primaire – soms zelfs de enige – bron om aan een taal blootgesteld te worden, er uitleg over te krijgen en om geënthousiasmeerd te worden over een taal en over de cultuur die erachter schuilgaat. Er is een lerarentekort en er wordt geroeid met de riemen die er zijn, maar als iemand een taal onvoldoende beheerst, kan die persoon ook niet lesgeven in die taal. Volgens Lieven Buysse is men zich daar in deze tijden te weinig van bewust en laat men leerlingen op die manier veel leeransen verliezen.

Ook de lerarenopleidingen zelf staan natuurlijk mee garant voor de kwaliteit van de leerkrachten, maar die hebben het – zo blijkt – moeilijk om de juiste profielen aan te trekken. Er moet voor gezorgd worden dat er meer leerlingen met een sterk profiel doorstromen naar de lerarenopleiding. Studiekeuzebegeleiding is daarvoor onontbeerlijk en dan het liefst nog begeleiding die zich bewust is van de professionele en de maatschappelijke rijkdom die talenonderwijs met zich meebrengt en die studierichtingen niet in een hiërarchie plaatst ten opzichte van elkaar. De spreker haalt ook het gegeven van de zijinstromers aan en vraagt zich af in welke mate zij hetzelfde traject moeten doorlopen als iemand die pas is afgestudeerd. Zouden er geen aangepaste trajecten aangeboden kunnen worden die zowel inhoudelijk als wat tijdsinvestering betreft aantrekkelijk zijn? In de bacheloropleiding ten slotte wordt al ingezet op de kwaliteit van de instroom, via verplicht af te nemen toetsen en verplichte remediëring, maar wordt er effectief ingezet op remediëring? Heeft men daar de middelen voor?

4.1.2. *Versterk het imago van talenopleidingen*

Leerkrachten voelen aan – en raken er ook gedemotiveerd door – dat talenopleidingen momenteel geen sterk imago hebben, niet in het secundair onderwijs en ook niet noodzakelijk in het hoger onderwijs. Dankzij het Talenplatform wordt de richting Moderne Talen ook in de derde en niet alleen in de tweede graad van het secundair onderwijs aangeboden. Het Talenplatform stuurde daarop aan en de Vlaamse Regering is op het voorstel ingegaan. Het komt er nu op aan de richting ook in de markt te zetten als een sterke en ambitieuze richting waarbinnen leerlingen hard moeten werken, onder andere om zich wetenschappelijke disciplines eigen te maken. De spreker verwijst naar taalkunde, literatuurwetenschap en taaltechnologie. Taalsterke leerlingen moeten hun weg naar die richting vinden, niet op basis van een watervalstelsel, maar op basis van een positieve keuze van bij de start. Scholen moeten ertoe aangemoedigd worden om daar voluit voor te

kiezen en ook bij studiekeuzebegeleiders moet dat besef rijpen. Taalleerkrachten zelf moeten het vertrouwen krijgen om hun steun voor de richting uit te spreken en er reclame voor te maken, vooral om leerlingen aan te trekken die zo'n richting aankunnen en er interesse voor hebben.

Aan de invoering van de opleiding Moderne Talen in het secundair onderwijs kan ook een talencampagne gekoppeld worden. Daar is volgens de spreker zeker een momentum voor, vooral binnen de scholen. Als men scholen bereikt, bereikt men tegelijkertijd ook leerlingen, ouders en vele anderen in de maatschappij, wat sowieso gunstig is. Het Talenplatform wil de campagne ook breder maken en aangeven dat met de richting Moderne Talen een hele wereld opengaat. Ze bereidt immers niet alleen voor op talenstudies, maar ook op andere opleidingen. Er staat momenteel een talencampagne in de steigers, waarover met minister Ben Weyts werd overlegd.

Directies en lerarenkamers moeten ten slotte bewustgemaakt worden van het belang van talen en van een talenbeleid op school. Talen worden bij deliberaties, klassenraden en studiekeuzebegeleiding ondergewaardeerd. Dat is een trend die gekeerd moet worden. Talenonderwijs moet in en door scholen als een volwaardige poot naast bijvoorbeeld STEM geplaatst worden, stelt de spreker.

4.1.3. Houd de onderwijssector aantrekkelijk voor de taalexpert

Er heerst momenteel een lerarentekort. Als men geen taalexperten kan aantrekken in de opleidingen, kan men uiteraard ook geen taalleraren aantrekken en blijft het tekort bestaan, schetst de spreker. Leerkrachten geven eerst en vooral aan dat ze een heel zware verbeter- en feedbacklast hebben, net door die unieke combinatie van vaardigheden, competenties en kenniselementen waaraan gewerkt moet worden. Taalleerkrachten die het niet meer gebolwerkt krijgen, geven dan maar geen of veel minder schrijfopdrachten mee. Of ze laten de leerlingen geen presentaties meer geven in de klas – want daar gaat, ondanks de vele leerkanalen, veel lestijd aan verloren –, maar laten hen in plaats daarvan thuis filmpjes van zichzelf maken. De zware verbeter- en feedbacklast wordt onderkend, omdat die nergens verdisconteerd wordt. Een taalleerkracht geeft evenveel les als een andere leerkracht maar de intensiteit van de voor- en nazorg van die les kan behoorlijk verschillen. Kan daar iets aan veranderd worden?

Er zijn daarnaast voldoende tools nodig om met heterogene groepen om te gaan. Er bestaan heel veel modellen om de negatieve impact van heterogene groepen te milderen en onderzoek toont aan dat er niet één juiste methode is. Scholen en leerkrachten zouden dan ook ondersteund moeten worden bij het kiezen van de methode die het best bij hun groep past en bij de implementatie daarvan. Het is immers niet altijd mogelijk om eender welke methode, zoals differentiëren in eenzelfde groep of in niveaugroepen, 'peer assisted learning' of coteaching, zomaar te gaan toepassen. Ook de grootte van een klasgroep moet worden bewaakt, bij taallessen nog meer dan bij de meeste andere lessen.

Er moet ook ruimte gemaakt worden voor kennis, en bevindingen van wetenschappelijk onderzoek moeten op een toegankelijke manier ontsloten worden. Leerkrachten weten niet altijd even goed in hoeverre ze nog de nadruk mogen leggen op kennis en of die kennis niet eerder ten dienste moet staan van de vaardigheden, zoals vaak wordt aangegeven in instructies of wenken die ze krijgen. Tegelijkertijd voelen ze zelf aan dat leerlingen die kennis wel degelijk nodig hebben om vaardigheden te kunnen opbouwen.

Daarnaast is het van belang dat leraren zelf op de hoogte zijn van wetenschappelijk onderzoek over hoe al die verschillende vaardigheden en competenties bij leerlingen ontwikkeld kunnen worden. Er moet een brug geslagen worden tussen het

onderzoek en de lespraktijk, zodat men evidencebased kan lesgeven. Het Talenplatform denkt daarvoor aan een Kenniscentrum Onderwijs, zoals ook de Commissie Beter Onderwijs, maar evengoed het Leesoffensief, vooropstelt. Samen met de genoemde commissie, het Leesoffensief en iSTEM werd daarvoor een concept uitgewerkt, dat aan minister Ben Weyts is bezorgd. Men is benieuwd in welke mate zo'n centrum een plaats kan krijgen. Lieven Buysse benadrukt alvast dat het platform vooral dialoog tussen het werkveld en de wetenschappelijke wereld belangrijk vindt en dat de leerkracht bijvoorbeeld ook ingeschakeld kan worden als expert-onderzoeker.

Tot slot is er ook duiding bij de eindtermen nodig. De eindtermen worden niet altijd als heel duidelijk ervaren. Ze zijn uiteraard voor interpretatie vatbaar, maar leerkrachten krijgen vaak interpretaties van uitgeverijen of uit leerplannen voorgeschoteld. Dat biedt hun niet altijd voldoende houvast. Schoolbezoeken van experts, professionaliseringsactiviteiten en een ondersteunende website zijn allemaal zaken die hierbij zouden kunnen helpen.

De onderzoekers zijn ervan overtuigd dat ze met al hun aanbevelingen – niet alleen de aanbevelingen die overlopen werden – de lat daadwerkelijk hoog leggen, niet alleen voor talen en talenonderwijs, maar voor iedereen die dat talenonderwijs moet waarmaken. Bij monde van Lieven Buysse doen ze dan ook een warme oproep om samen met hen aan de kar te trekken en veel van de aanbevelingen zo snel mogelijk te realiseren. Alleen zo kan die grote troef van de Vlamingen – namelijk dat ze zo sterk zijn in talen – een sterke troef blijven en kan de ambitie van de Vlaamse Regering uit het regeerakkoord worden waargemaakt om naar een samenleving in topvorm te gaan. Dat laatste begint immers, zo besluit de spreker, met een talenonderwijs in topvorm.

II. Bespreking

1. Tussenkomen van de leden

1.1. Loes Vandromme

Loes Vandromme zegt dat er, wat autonomie en vertrouwen betreft, veel zaken op school- en schoolbestuurniveau kunnen worden aangepakt. Dat hoeft volgens haar niet vanuit Brussel gestuurd of georganiseerd te worden. Zo is het taalbeleid van een school in West-Vlaanderen anders dan dat van een school in Brussel. Ze vraagt zich dan ook af hoe die good practices nog beter vastgepakt kunnen worden. Ook strengere deliberaties kunnen volgens Loes Vandromme op schoolniveau behandeld worden. Wat zij vooral belangrijk vindt, is dat lerarenteams vertrouwen hebben in hun leerkrachten Nederlands. Haar eigen ervaring als oud-leerkracht leert alvast dat dat vertrouwen er is.

Loes Vandromme vraagt zich vervolgens af wat de houding van de sprekers is tegenover een lerarenloopbaanpact. Volgens haar fractie is zo'n pact immers de te volgen weg. Ze heeft het gevoel dat ook de onderzoekers voorstanders zijn van een soort schoolopdracht, om leerkrachten ook binnen de schooluren tijd te geven om in overleg te gaan met andere leerkrachten, om het verhaal van een vakwerkgroep ook echt mogelijk te maken.

Hoe zien de sprekers de relatie tussen de leerkrachten en de pedagogische begeleidingsdiensten? Hun enquête toonde aan dat de afstand tussen beide soms nogal groot is en men makkelijker de digitale weg volgt, wat volgens Loes Vandromme niet hoeft te verbazen als men weet hoeveel scholen één begeleider te begeleiden heeft. Hoe kijken de sprekers hiernaar en hoe willen zij de professionalisering beter aanpakken? De mensen van het Leesoffensief zijn er bovendien voorstander van

om taalleerkrachten die expertise willen opdoen of zich bijvoorbeeld verantwoordelijk willen stellen voor het taalbeleid op school, daarvoor ook te accrediteren. Wat denken de sprekers daarvan?

De cd&v-fractie is te vinden voor masters in het basisonderwijs. Zo zijn taalexper-ten ook zeer nuttig in de lagere school. Zijn de onderzoekers daar voorstander van?

Als oud-leerlinge Latijn-Moderne Talen heeft Loes Vandromme zelf ondervonden dat zo'n richting niet altijd hoog aangeschreven stond. Ze wil dan ook graag de sprekers een pluim op de hoed steken voor hun doortastendheid in het pleiten voor een extra talenopleiding, want ze voelt dat er behoefte aan is.

Wat de helderheid in de formulering van de eindtermen betreft, meent Loes Vandromme dat op dat vlak de voorbije weken stappen zijn gezet.

Taaltechnologie is iets wat volgens haar nog te weinig is doorgedrongen in het secundair en het basisonderwijs. Ze meent dat artificiële intelligentie van grote betekenis kan zijn binnen die technologie. Tegelijkertijd waarschuwt ze voor de valkuil dat leerlingen zich vooral focussen op de goede opbouw van een powerpointpresentatie, terwijl ze vergeten waar die over gaat.

De spreker vestigt ten slotte de aandacht op taal in de vrije tijd. Ze gelooft zelf zeer sterk in het deeltijds kunstonderwijs en weet dat veel leerkrachten die taal- en letterkunde studeerden graag een job willen in dat deeltijds kunstonderwijs, waar ze vaak het vak woord vormgeven. Zijn de sprekers daar ook bij betrokken? Zien zij daarin mogelijkheden? Immers, als men van taal zijn hobby en passie kan maken en dat kan meenemen naar school, levert dat een mooi verhaal op. Als schepen van Cultuur ervaart ze zelf dat het niet zo evident is om scholen ervan te overtuigen in te zetten op toneel en theater, hoewel dat volgens haar ook is opgenomen in de eindtermen. Hoe kijken de sprekers daarnaar? Men moet toch niet alleen een taal kennen, maar haar ook kunnen beleven en ervan kunnen genieten.

Loes Vandromme besluit dat de sprekers alvast de urgentie van de door hen be-noemde maatregelen aangetoond hebben.

1.2. Annabel Tavernier

Annabel Tavernier is van mening dat taalleerkrachten het best geplaatst zijn om oplossingen aan te reiken om het talenonderwijs opnieuw op topniveau te krijgen. Zij hebben de sleutels in handen om voor een ommekeer te zorgen. Ze wil die leerkrachten dan ook bedanken voor hun deelname aan het onderzoek.

Het is een open deur intrappen, maar de kwaliteit van het Vlaamse onderwijs, en dus ook van het talenonderwijs, staat onder druk. Getuige daarvan zijn de tegen-vallende PIRLS- en PISA-resultaten van de Vlaamse leerlingen op het vlak van taal- en leesvaardigheid. Daarnaast is er ook het acuut tekort aan taalleerkrachten en zijn er de dalende instroomcijfers voor talenopleidingen. Ondanks de positieve noot waarmee de sprekers vandaag begonnen – namelijk dat men al verder staat dan twee jaar geleden – is er inderdaad nog een lange weg te gaan, bevestigt Annabel Tavernier.

Een nagel waarop de N-VA-fractie zal blijven kloppen, is dat een goede talenkennis een noodzakelijke voorwaarde is om te slagen op school en op de arbeidsmarkt. De richting Moderne Talen is, zoals werd aangestipt, niet alleen van belang als men een diploma in de Taal- en Letterkunde ambieert, maar dient een algemeen belang.

Daarom vindt de spreker het heel belangrijk om de lat van het talenonderwijs hoger te leggen en talenopleidingen op dezelfde hoogte als STEM-opleidingen te plaatsen.

De Vlaamse Regering heeft al heel wat initiatieven genomen met betrekking tot het Nederlands, zoals de verplichte taalscreening in de derde kleuterklas en de geplande invoering van de nieuwe richting Moderne Talen. De spreker is blij dat ook de taalleerkrachten die initiatieven warm onthalen, ook al is er nog veel werk aan de winkel, met name voor de professionalisering van de lerarenopleiding.

Annabel Tavernier vindt alle aanbevelingen zeer nuttig. Zelf vindt ze het vooral belangrijk dat er in het voorgestelde rapport een lans gebroken wordt voor een grotere focus op kennis in verhouding tot vaardigheden. Immers, zonder kennis van grammatica en woordenschat kan men onmogelijk complexe vaardigheden aanleren. Ook het rapport van de Commissie Beter Onderwijs benadrukt overigens het belang van kennis.

1.3. Jan Laeremans

Jan Laeremans stelt vast dat ervaren leerkrachten vinden dat de kwaliteit van de uitstroom van de lerarenopleiding beter bewaakt moet worden en vraagt zich af of dat een oproep is aan de afzonderlijke lerarenopleidingen zelf dan wel aan de overheid. Of is het een beetje van allebei? Er werd tijdens de presentatie ook aangegeven dat er remediëring moet komen nadat studenten niet geslaagd zijn voor een instaptoets. Verloopt dat al dan niet uniform over heel Vlaanderen?

Er zijn respondenten in het onderzoek die zeggen dat het sommige leerkrachten door de school ontraden wordt om bijscholing te volgen. Hebben de onderzoekers daar een verklaring voor? Ligt het aan de coronacrisis of liggen de oorzaken elders? Bso-leerkrachten zijn vaak minder tevreden over de ondersteuning die zij van hun school op het vlak van professionalisering krijgen. Is daar een verklaring voor?

Jan Laeremans vraagt zich ook af in hoeverre de onderzoekers betrokken zijn bij de opmaak van de nieuwe eindtermen in het basisonderwijs.

Hij stelt daarnaast vast dat de kennis van zinsstructuur en zinsontleding fel achteruitgegaan is en vermoedt dat leerlingen aan het einde van het basisonderwijs niet langer alle zinsdelen kunnen benoemen. Hoort zoiets thuis in de eindtermen of is het iets wat in de basisgeletterdheid moet zitten? De Vlaams Belangfractie vindt het namelijk heel belangrijk dat kinderen dat meekrijgen.

Door de structuurhervorming in het secundair onderwijs is er intussen al twee jaar een bredere eerste graad. De spreker vraagt zich af of die nu al een invloed heeft op de taalkennis van leerlingen en op de keuzes die ze al dan niet maken voor taalrichtingen in de tweede graad. Er wordt nu een uur minder Latijn onderwezen en Nederlands werd voor een uur vervangen door het vak burgerschap. Werden die wijzigingen al geëvalueerd? Tijdens een vorige gedachtewisseling gaven sommige scholen aan dat het weggevallen uur Nederlands gecompenseerd zou worden. Weten de onderzoekers of dat effectief is gebeurd? Ook zeiden sommige scholen dat ze Engels en Frans als één clustervak zouden organiseren in plaats van als twee aparte taalvakken. Wat weten de onderzoekers daarover?

Jan Laeremans vindt het ook frappant dat leerkrachten zelf aangeven dat de eindtermen niet concreet en duidelijk genoeg zijn, terwijl Koen Daniëls bij de opmaak van de eindtermen steevast beweerde dat ze dat wel waren. Hebben de onderzoekers daar een verklaring voor? Sowieso moet daar aandacht voor zijn bij het her-tekenen van de eindtermen.

De spreker vraagt zich ook nog af aan wie de boodschap over curriculumversterking gericht is: aan de overheid, de koepels of nog een niveau daaronder?

Leerkrachten verkiezen leermateriaal dat is opgesteld door andere taalleerkrachten boven leermateriaal van educatieve uitgeverijen, maar bijna 50 procent van hen gebruikt de handboeken van die uitgeverijen wel in de les. Leggen scholen dat op of is er een andere verklaring? Jan Laeremans heeft als leerkracht Duits zijn handboeken alvast altijd zelf mogen kiezen. Hij kent daarnaast weinig leerkrachten die tijd hebben om zelf een handboek op te stellen.

Minister Weyts startte een werkgroep op onder leiding van Luc De Man om de handboeken en digitale leermiddelen in het Vlaamse onderwijs onder de loep te nemen. De spreker wil weten of de onderzoekers daarbij betrokken zijn. In het rapport wordt ook gezegd dat een kader dat zowel leerkrachten als ontwikkelaars van lesmaterialen zouden kunnen hanteren om de kwaliteit van dat materiaal beter in te schatten, zeer welkom zou zijn. Is daar een rol weggelegd voor het Talenplatform, eventueel in samenwerking met de onderwijsinspectie of moet dat door anderen gebeuren?

Maar 40 procent van de leerkrachten die meewerkten aan het onderzoek doet aan online uitwisseling op publieke sites zoals KlasCement. Jan Laeremans vindt dat nogal weinig. Is KlasCement nog te weinig bekend of vindt men het materiaal niet goed genoeg?

Zijn de Vlaamse centrale toetsen nuttig in te zetten voor een vak als Frans bijvoorbeeld, wil de spreker weten. Leraren Frans willen uiteraard ook het niveau van hun leerlingen optrekken, maar Frans is niet opgenomen in de bewuste toetsen. Zal dat sowieso het geval zijn in de toekomst of wacht men eerst op wat het oplevert voor Nederlands en wiskunde?

Dat taalleerkrachten vaak het onderspit moeten delven bij deliberaties, is natuurlijk geen goede zaak. Ligt het dan aan de leerkrachten zelf of zijn het eerder de scholen die hun attitude zouden moeten wijzigen?

Leerkrachten zouden meer ondersteuning kunnen gebruiken bij de evaluatie van taalvaardigheid en kennis, zo stelt het rapport. Is dat een taak voor de Vlaamse onderwijsinspectie of is die eerder weggelegd voor de pedagogische begeleidingsdienst? Of wil het Talenplatform daar bijvoorbeeld zelf mee een rol in spelen?

1.4. Hannelore Goeman

Ook *Hannelore Goeman* is ervan overtuigd dat talenkennis een van de grootste troeven is van de Vlaming. Men moet er dan ook alles aan doen om daarop te blijven inzetten.

Als er gepraat wordt over de kwaliteit van het onderwijs, kan het belang van professionalisering niet overschat worden. Het is ook belangrijk om resultaten van wetenschappelijk onderzoek tot op de klasvloer te krijgen. De sprekers bevelen aan om de kwaliteit van de professionalisering te garanderen. Hannelore Goeman wil weten wat ze daar concreet mee bedoelen. Zelf krijgt ze de feedback – van taal- en andere leerkrachten – dat er heel wat verschil zit in de kwaliteit van de verschillende nascholingen. Moet er vanuit de overheid een soort kwaliteitskader komen? Wie moet die kwaliteitscheck doen? Hebben de onderzoekers een idee over hoe het beleid daarbij aan de kar kan trekken?

Ze vraagt zich hetzelfde af met betrekking tot het lesmateriaal. Vandaag zijn het vooral de uitgeverijen die daarin het voortouw nemen, zonder de garantie dat taalleerkrachten daar voldoende bij betrokken worden, terwijl zij wel degenen zijn die

ermee aan de slag moeten. Minister Ben Weyts is bezig met een kwaliteitsalliantie. Hij heeft beloofd dat hij met de uitgeverijen rond de tafel zou gaan zitten, omdat er in het algemeen werk is aan de hand- en invulboeken in het onderwijs. Is het Talenplatform daarbij betrokken?

Een van de zaken waarover de Vooruitfractie zich zorgen maakt, is dat heel veel leerkrachten die vandaag beginnen, eigenlijk niet sterk genoeg zijn in Nederlands. Hannelore Goeman vraagt of de onderzoekers weet hebben van goede praktijken, van lerarenopleidingen die er met een gepaste bijscholing en methodiek in slagen om het Nederlands van kandidaat-leerkrachten, waar het nodig is, bij te spijkeren. Volgens haar moet daar sterk op ingezet worden.

De sprekers sturen aan op het compenseren van de bovengemiddeld zware verbeter- en feedbacklast van taalleerkrachten. Hoe moet dat gebeuren? Zouden taalleerkrachten dan minder uren moeten lesgeven? Volgens Hannelore Goeman is het aan de leerkracht zelf om te bewaken dat zijn of haar pakket haalbaar blijft. Wat kan de overheid in dat verband doen?

1.5. Koen Daniëls

Koen Daniëls bedankt de onderzoekers voor hun pleidooi over het belang van taal. Hij is ook blij dat minister Ben Weyts oren heeft naar de oproep van het Talenplatform. Dat is te zien aan de oprichting van de nieuwe opleiding Moderne Talen en aan het feit dat bij de eindtermen aandacht gaat naar Nederlands – taal dus –, wiskunde en wetenschappen. Zonder taal kan men geen geschiedenis studeren, geen 'klimaatvak' volgen en ook niets opzoeken via Google, laat staan zoekresultaten correct interpreteren.

Wat Koen Daniëls ook steevast interessant en opvallend vindt, zijn de slaagcijfers van studenten in het hoger onderwijs. Zij die Grieks-Latijn gevolgd hebben – en dus geen les economie, weinig wetenschappen en weinig wiskunde kregen – halen hoge slaagcijfers wanneer ze bijvoorbeeld een studie Geneeskunde of Handelsingenieur aanvatten. Uiteraard is dat ook een kwestie van het IQ, maar er hangt tegelijkertijd een talige component aan vast.

De spreker vindt het stuitend dat hijzelf over grammatica en syntaxis geleerd heeft in de les Latijn en niet in de les Nederlands. Dat impliceert volgens hem dat leerlingen in een andere taal – tijdens de lessen Frans bijvoorbeeld – moeten leren wat het verschil is tussen een meewerkend en een lijdend voorwerp, en tussen een 'complément d'objet direct' en een 'complément d'objet indirect'. Dat zou volgens hem in de lessen Nederlands aan bod moeten komen en hij heeft het gevoel dat daarover in de commissie steeds meer eensgezindheid begint te bestaan. Leerkrachten weten zelf ook niet meer wat nu wel en niet mag. Koen Daniëls wil dan ook dat het Talenplatform het belang van talige kennis blijft benadrukken.

Tijdens de periode dat het onderzoek van het Talenplatform liep, waren de nieuwe eindtermen nog niet in voege. Wat Jan Laeremans eerder aanhaalde, betrof dus de vorige eindtermen. Die zijn, zoals de leerkrachten zelf aangeven, inderdaad te weinig concreet. De spreker vraagt zich overigens af of alle leerkrachten de eindtermen wel kennen en ze niet verwarren met leerplandoelen, wat iets anders is.

Koen Daniëls vindt het frappant dat leerkrachten, als het op nascholing aankomt, vooral willen leren van andere leerkrachten en minder via de weg van pedagogische begeleiding. Hij maakt zich daar zorgen over. Hij vreest dat leerkrachten aangeven te weinig tijd te hebben voor bijscholing, omdat ze niet naar bijscholingen willen gaan waar ze niets aan hebben. Weten de onderzoekers waarom leerkrachten hun collega's zo hoog inschatten?

De spreker wil graag weten of de academische lerarenopleiding voldoende afgestemd is op wat leerkrachten precies gaan doen, op alle onderwijsniveaus waarbinnen zij zullen lesgeven. Welke link bestaat er daarnaast tussen de academische lerarenopleiding en die in de hogescholen? Is het Talenplatform bij die lerarenopleidingen betrokken?

Over het feit dat er minder aandacht gaat naar taal tijdens delibererende klassenraden heeft de overheid niets te zeggen. Koen Daniëls kent scholen waar een tekort voor Frans sowieso geen gevolgen heeft in de vorm van herexamens of vakantietaken. Maar dat betreft dan een schoolbeleid, geen overheidsbeleid. Als taalleerkrachten zich niet gesteund voelen in hun vak, dan moeten de koepels daar wel op aangesproken worden.

Wat Koen Daniëls ook intrigeert, is dat leerkrachten van vakken die geen taalvakken zijn, altijd zeggen dat ze het taalgebruik van hun leerlingen in toetsen niet mogen evalueren. Dat mag in feite wel, leerkrachten zijn vrij om daarvoor te kiezen. Als ze taalkennis mee in rekening brengen, kunnen ze de punten doorgeven aan de leraar Nederlands en zullen ze hun leerlingen stimuleren om hun antwoorden nog eens na te lezen.

De spreker vraagt zich ten slotte nog af wat voor de onderzoekers primeert op het vlak van nascholing voor leerkrachten uit het basisonderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs.

2. Antwoorden van het Vlaams Talenplatform

Lieven Buysse bevestigt dat politici niet alle aanbevelingen van het Vlaams Talenplatform kunnen opleggen, maar benadrukt wel de impact van hun woorden, en vooral wanneer die vaak herhaald worden tegenover scholen, leerlingen en ouders. Wat het probleem van taalvakken bij deliberatie betreft, hoopt hij met diezelfde aanbevelingen sleutels te kunnen aanreiken aan leraren en hun zo het vertrouwen te geven om dat probleem zelf binnen de scholen aan te kaarten. Een aanbeveling van de Commissie voor Onderwijs zal dat gevoel alleen maar versterken. Dat geldt voor heel veel van de aanbevelingen, meent de spreker. Dat de politici niets kunnen opleggen, mag zeker geen excuus zijn om niets te doen.

Bij een aantal andere discussies die aan de gang zijn binnen de commissie, zoals over de eindtermen of het basisonderwijs, zijn de specialisten niet betrokken maar willen ze graag hun expertise delen, zoals ze dat nu op eigen initiatief bij de hogescholen doen via de werkgroep Onderwijs van de VLHORA.

Lars Bernaerts licht toe hoe het Vlaams Talenplatform de good practices bij de verschillende scholen helpt verspreiden. Het Talenplatform werkt aan de voorbereiding van een talendag. Die is niet alleen bedoeld voor Vlaamse taalleerkrachten, maar ook voor directies om ze bijvoorbeeld te sensibiliseren over de problematiek van de deliberaties en ook de leerkrachten zelf daarin te versterken. Hij pleit ervoor dat de rol van de leerkracht Nederlands, en bij uitbreiding die van de andere taalleerkrachten, die cruciaal is voor het taalbeleid van de school, meer erkend zou worden. Dat is ook een vraag van de leerkrachten zelf.

De vraag voor erkenning van de expertise sluit ook aan bij de vraag over de inbedding ervan in de opdracht van de leerkrachten. Het Talenplatform wil daarover een standpunt innemen maar tegelijkertijd voorzichtig zijn. Een leerkracht kan expert zijn of coach voor een startende leerkracht, maar die rollen moeten erkend worden. Hiervoor zijn de leerkrachten vragende partij. Die erkenning moet ook gerealiseerd worden voor de specificiteit van de opdracht van de taalleerkracht. Hierbij denkt Lars Bernaerts aan het extra verbeterwerk of de extra voorbereidingen voor de voortdurende actualisatie van het materiaal. Een mogelijkheid is zeker

het aantal uren voor een voltijdse opdracht voor een taalleerkracht te reduceren. Hij beseft dat dat niet evident is, maar vindt het belangrijk om dat onderwerp aan te kaarten en om na te denken over de verschillende rollen van de taalleerkracht en het officialiseren ervan.

Tanja Mortelmans is het eens met Loes Vandromme dat een taalbeleid niet aan een school opgedrongen kan worden. Ze suggereert dat een school wel gestimuleerd kan worden om zich vragen te stellen over een taalbeleid en om een taalbeleid uit te werken. Dat is trouwens ook een opmerking van de leerkrachten zelf in de enquête van het Talenplatform.

Tanja Mortelmans vindt de vraag naar de reden voor de mindere aandacht voor toneel en theater wel interessant. Dat heeft misschien ook te maken met een gebrek aan kennis. Men kan pas genieten van een goed boek of van theater als men kennis heeft vergaard. Die kennis lijkt tegenwoordig te verdwijnen en daardoor kunnen de naschoolse activiteiten op minder bijval rekenen.

Wat betreft de kennis van syntaxis is er een discrepantie tussen wat kinderen van de lagere school kunnen en studenten Nederlands niet meer. Blijkbaar gaat er kennis verloren omdat ze niet als waardevol wordt gezien. Voor de spreker is het verschil tussen een lijdend en een meewerkend voorwerp basisgeletterdheid, waar ook in het secundair onderwijs blijvend aandacht naar moet gaan.

Lieven Buysse wijst erop dat de kennis voor een deel wel meegegeven wordt maar niet per definitie geautomatiseerd wordt omdat ze maar één keer wordt meegegeven. Het is problematisch dat ze nadien niet herhaald wordt. Het secundair effect van die kennis wordt ook onderschat. Bij zinsontleding bijvoorbeeld gaat het om meer dan alleen het ene zinsdeel van het andere te kunnen onderscheiden of de functies ervan te onderkennen, het gaat ook over de hoge mate van abstractie die men meekrijgt. Het is niet vreemd dat leerlingen die Latijn-Grieks gestudeerd hebben, het ook goed doen in wetenschappen. Hij benadrukt dat dat in het hele discours over talenonderwijs vergeten wordt omdat men met die abstractie op het eerste gezicht niet onmiddellijk iets kan doen. Maar hij vertrouwt op goede leerkrachten om dat op een leuke manier aan te leren.

Tegelijkertijd moeten ze een verhaal durven te brengen dat leerkrachten van andere vakken, zoals wiskunde of fysica, niet hoeven te brengen. Dat is de boodschap dat men voor het aanleren van een taal ook door de zure appel heen moet bijten om de basis meester te worden en de middelen en de werktuigen in handen moet krijgen om er dan nadien mee aan de slag te gaan. Het onderwijs moet meer de analogie tussen taal en wiskunde maken om leerkrachten het vertrouwen te geven en zich te kunnen wapenen tegen de kritiek van de ouders en leerlingen. Maar leerkrachten moeten ook voldoende argumenten op tafel kunnen leggen en moeten ervoor zorgen dat ze dezelfde argumenten hanteren. Na verloop van tijd zal men het dan normaal en evident vinden dat bijvoorbeeld grammatica een wezenlijk onderdeel vormt van het talenonderwijs.

Lieven Buysse sluit aan bij wat Tanja Mortelmans zei over de naschoolse activiteiten maar vreest dat het voor een deel ook te maken heeft met tijd. Want naschools voor leerlingen betekent ook naschools voor de leerkracht. Heel vaak komt dat soort van activiteiten terecht bij taalleerkrachten die al een bovenmatige verbeteren feedbacklast hebben.

In antwoord op de vraag naar eventuele compensatie voor het begeleiden van naschoolse activiteiten, bevestigt hij dat die onbestaande is. Een voltijdse opdracht is voor elke leerkracht hetzelfde. Maar het is objectief bewezen dat de verwachtingen voor een taalleerkracht groter zijn. Ondanks die objectivering wordt dat nergens verdisconteerd in de opdrachttoekenning van de betrokken leerkrachten. Net

op hen wordt dan ook een beroep gedaan voor naschoolse activiteiten of voor het klastitulariësschap omdat ze in bepaalde klassen veel uren geven. Zo hebben taal-leerkrachten veel verborgen taken. Het is dus een misvatting om te denken dat iedere leerkracht dezelfde opdracht heeft.

Het is niet aan het Talenplatform om uit te dokteren welk soort compensatie er kan komen. Maar er zou een soort van weging van het aantal uren toegepast kunnen worden. Lieven Buysse geeft toe dat dat op dit moment weinig realistisch lijkt vanwege het lerarentekort, zeker voor talen, maar meent dat dat geen excuus mag zijn. Lesgeven is net een onaantrekkelijke job geworden omdat leerkrachten, en taalleerkrachten nog veel meer, zo overbevraagd zijn, terwijl het net een zeer aantrekkelijke job zou kunnen zijn precies door de diversiteit van het takenpakket. Maar het moet allemaal behapbaar blijven. Hij stipt aan dat er voltijds benoemde leerkrachten zijn die kiezen voor een verlofstelsel om hun opdracht aan te kunnen. Ze halen hun aantal uren naar beneden, wat ook weer bijdraagt aan het lerarentekort. Dat is volgens Lieven Buysse de vicieuze cirkel die doorbroken moet worden.

Scholen kunnen de evaluatie van taal in andere vakken ook meenemen in hun taalbeleid. Dat moet een discussie worden die niet louter gaat over het aftrekken van punten voor werkwoordspellingsfouten, maar ook over het schrijven van kromme zinnen of van een ongestructureerde tekst.

Lars Bernaerts komt terug op de vraag in verband met de keuze voor nascholingen door leerkrachten met ervaring. Dat was inderdaad de voorkeur die de leerkrachten opgaven maar dat sluit andere opties niet uit, zoals een nascholing door een pedagogisch begeleider met ervaring in het onderwijs.

De redenen voor het ontraden om professionalisering te volgen, zijn volgens Lars Bernaerts divers en het lerarentekort speelt daar zeker een rol in. Daarnaast zijn er organisatorische redenen, zoals de combinatie met de ingeplande lessen en budgettaire beperkingen.

Als antwoord op de vraag over de lerarenopleiding en de kwaliteit van de uitstroom zegt de spreker dat de talenopleidingen enerzijds zelf over die kwaliteit moeten waken. Lars Bernaerts en zijn collega's voeren gesprekken met de VLHORA en ook binnen hun eigen universiteiten over de invulling van de talenopleidingen, de educatieve master en de lerarenopleiding. De autonomie van de hogescholen en de universiteiten voor de invulling van hun curriculum is belangrijk. Anderzijds is het zinvol en wenselijk om overleg te organiseren tussen de verschillende opleidingen aan de verschillende instellingen. Zo'n overleg bestaat al voor de lectoren Frans aan de hogescholen en dat levert interessante uitwisselingen op over bijvoorbeeld het benodigde aantal contacturen om studenten taalvaardig te maken. Zulke initiatieven zullen in de toekomst verder gestimuleerd worden.

Volgens *Ine Corteville* is het niet meer duidelijk waar men goed lesmateriaal haalt. Sommige leerkrachten vallen vaak terug op handboeken maar dat is niet meer het geval voor leraren in de derde graad of leraren Latijn. Ze zoeken zelf materiaal op het internet, wat vaak tijdrovend is. Tijdens de discussies komt vaak KlasCement, de website van de overheid, naar voren. Daarop kan iedereen materiaal posten maar helaas staat de website vol fouten. Het zou een quick win zijn als men de zekerheid zou hebben dat een les die daar gepost wordt, echt aansluit bij de eindtermen. Daar hebben de leerkrachten behoefte aan.

Hetzelfde geldt volgens Ine Corteville voor de professionalisering. Uit de bevraging blijkt dat 70 procent heel graag wil professionaliseren maar zegt dat er inderdaad veel praktische en budgettaire bezwaren zijn. Een school kan maar 95 euro per persoon per jaar inzetten. Ter vergelijking: in Nederland is dat vijf keer zo veel.

Ook hier kost een goede professionalisering al snel 150 euro of meer. Dus een schooldirectie is niet direct geneigd om zo'n bedrag uit te geven. Daarom moet er een betere verdeling van het budget komen. Ook is het vaak moeilijk om een goede keuze voor professionalisering te maken omdat het aanbod groot en divers is.

Ine Corteville treedt Lieven Buysse bij dat er een 'user experience'-website voor professionalisering moet komen. Leraren worden het hele jaar door overspoeld met berichten van uitgevers en professionaliseringsorganisaties. Daarom moet er een beter overzicht van mogelijke professionalisering komen, wat de overheid volgens haar wel zou kunnen doen. Ook de organisaties zelf zijn vragende partij voor een tool waarmee ze iedereen kunnen bereiken.

Tanja Mortelmans zegt dat het stimuleren van directies om ook de derde graad Moderne Talen effectief te organiseren, een versterking van de talen en de taaltechnologie zou betekenen. In het tso zijn de eindtermen voor de derde graad Taalen communicatiewetenschappen al aangepast. Daar zit een component taaltechnologie in met de bedoeling om die richting te versterken.

Lieven Buysse pikt in op wat gezegd werd over de kwaliteit van de professionalisering van het studiemateriaal dat de leerkrachten vinden op KlasCement maar ook elders. Op dit moment is er geen enkele tool om de betrouwbaarheid te monitoren. Het onderwijs heeft behoefte aan een kader dat gebaseerd is op inzichten daarover. Dat kader met een kwaliteitsstandaard zou uitgewerkt kunnen worden door het Kenniscentrum Onderwijs omdat daar veel wetenschappelijke inzichten samenkomen. Van daaruit kan men dan de vertaalslag maken naar de lespraktijk. Dat is een element uit de gezamenlijke conceptnota van het Talenplatform die de specialisten overgemaakt hebben aan de minister en waarvan ze hopen dat hij er effectief op ingaat.

In antwoord op de opmerkingen over de mate waarin academische lerarenopleidingen aandacht schenken aan verschillende onderwijsniveaus, geeft Lieven Buysse mee dat de studenten niet alleen in het aso stagelopen en dat er dus ook aandacht is voor andere onderwijsniveaus zoals tso en bso.

Jan Laeremans vroeg zich af of de invloed van de nieuwe brede eerste graad al duidelijk is maar volgens Lieven Buysse is dat nog niet het geval. Het is nog veel te vroeg om te bekijken wat de effecten zijn op de leerlingen en hun niveau. Het is jammer dat men – zeker bij onderwijs, een ontwikkelingscontext van lange adem – pas jaren later de resultaten van een hervorming ziet. Maar dat moet zeker gemonitord worden.

Loes Vandromme vroeg zich af of de sprekers voorstander waren van masters in het basisonderwijs, een segment waar het onderzoek niet op focust. Lieven Buysse stelt dat ze in ieder geval voorstander zijn van goede leerkrachten Frans in het basisonderwijs, want daar knelt het schoentje wel eens. Niet elke onderwijzer voelt zich even goed bij de lessen Frans in het vijfde of zesde leerjaar of is er even goed in onderlegd. Het zou geen slecht idee zijn om bepaalde leerkrachten, die er wel in bedreven zijn, een expertenrol te geven, wat ook weer het belang van die talencomponent naar boven haalt. Meer masters in het basisonderwijs vindt het Talenplatform trouwens op zich geen probleem.

Wat de vragen over valkuilen bij taaltechnologie betreft, is Lieven Buysse van mening dat leraren goed ondersteund moeten worden bij die nieuwe component. In tegenstelling tot de pas afgestudeerde leerkrachten, zijn de oudere leerkrachten daar niet op voorbereid. Daar moet het onderwijs een belangrijke stap zetten en daarom wil het Vlaams Talenplatform initiatieven nemen om vanuit de universiteiten in de professionalisering te voorzien in aanloop naar de start van de derde graad Moderne Talen volgend jaar.

Over de verantwoordelijkheid van de scholen bij het evalueren kondigt *Ine Corteville* de voorbereiding van een talencampagne aan die binnenkort zal worden uitgerold. Ze stelt dat er een hiërarchie tussen de verschillende richtingen gekomen is, waarbij Wiskunde-Wetenschappen helemaal bovenaan is gekomen. Als men daar faalt, 'zakt' men naar een talenopleiding. Een communicatiecampagne moet ouders een andere kijk geven op een talenopleiding en de beroepsmogelijkheden ervan. Het is zeker geen economisch negatieve keuze, integendeel.

3. Bijkomende vragen en antwoorden

Koen Daniëls komt terug op de website KlasCement. Uit het onderzoek blijkt enerzijds dat leraren vooral zaken aannemen van andere leerkrachten en dat is precies de motor van KlasCement. Er kan ook geen profitarium zijn. Men kan er een aantal dingen afhalen maar men moet de website ook zelf voeden. Anderzijds wordt de kwaliteit door leerkrachten zelf beoordeeld. Hoe meer iets gewaardeerd wordt, hoe hoger het gerangschikt staat in KlasCement. Hij vreest voor een vorm van censuur. Een bepaalde les over syntaxis, zinsontleding of woordenschat kan goed zijn maar niet beantwoorden aan het leerplan. En dan krijgt het materiaal misschien een slechte score. Zo worden de professionaliteit en de autonomie van leerkrachten ondergraven. Hij vindt wel dat fout didactisch materiaal in ieder geval meteen van KlasCement gehaald moet worden.

Verder wijst de spreker op de vrijheid van didactiek en pedagogiek. Veel scholen gaan op zoek naar materiaal. Hij verwijst naar een voorbeeld van een school met 'schooltaalwoorden', een soort van woordenlijst, maar met woorden die te moeilijk zijn voor leerlingen. Zulke materialen zouden misschien centraal aangereikt kunnen worden en dat zou ook tijdbesparend werken.

Een laatste opmerking van Koen Daniëls betreft de ontwikkeling van de nieuwe eindtermen voor de tweede en derde graad die vernietigd zijn door het Grondwettelijk Hof, dat zich niet de moeite getroost heeft om inhoudelijk te gaan kijken maar het concept verworpen heeft. Hij vraagt zich af wat de specialisten van de eindtermen vonden. Moet daar nog fijnmaziger gewerkt worden of zat daar gewoon alles in wat nodig was?

Kathleen Krekels meent dat directies van middelbare scholen meegenomen moeten worden in de campagne voor meer talen. Zij moeten meegeven dat een talenrichting veel toekomstmogelijkheden biedt.

Loes Vandromme heeft nog twee aanvullingen bij de aanbevelingen. De eerste betreft de autonomie van de scholen. Het is niet de bedoeling om de politieke verantwoordelijkheid te ontlopen maar om de scholen te appelleren aan hun verantwoordelijkheid om kwaliteitsvol onderwijs aan te bieden. Daarom moet een taalbeleid op school vorm krijgen en uitgewerkt worden. Dan is het aan de inspectie om dat via het Referentiekader voor Onderwijskwaliteit onder de loep te nemen.

Wat de schoolopdracht betreft, denkt ze dat een school via die weg ook een leerkracht verantwoordelijk kan maken voor bijvoorbeeld schooltoneel, net zoals dat bestaat voor sport op school. Ze vraagt zich af of dat een piste is die verder uitgewerkt kan worden.

Lieven Buysse vindt het een goed idee dat directeurs als kernactoren en influencers van leerkrachten, ouders en leerlingen, worden meegenomen bij de promotiecampagne voor talen. Zij zijn het vaak ook die de infoavonden verzorgen en veel informele gesprekken hebben. Zij kunnen zo hun gewicht in de schaal werpen.

Hij benadrukt dat, wat KlasCement betreft, het absoluut niet de bedoeling is dat er een vorm van censuur optreedt. De specialisten willen er een standaard voor,

maar hebben daar zelf nog geen concreet voorstel voor ingediend. Een optie zou kunnen zijn om een kader aan te bieden waarmee leraren zelf kunnen checken of hun materiaal (en dat van anderen) voldoet. Dat zou een tussenweg kunnen zijn tussen het huidige zelfsturende systeem en een te controlerend systeem.

Wat het aanreiken van materiaal betreft over bijvoorbeeld schooltaalwoorden, zijn er al veel uitgeverijen die daar aandacht aan besteden. Als er echt behoefte aan is, kan het Kenniscentrum Onderwijs materiaal aanbieden.

Scholen appelleren aan hun verantwoordelijkheid om een schoolbeleid over talen te ontwikkelen, lijkt hem een evidentie. Hoe dat concreet moet gebeuren, is materie voor politici. Het voorstel om bijvoorbeeld schooltoneel in een opdracht te steken, kadert in wat eerder gezegd werd over de veelheid van rollen van de leerkracht en dan vooral van de taalleerkracht. Maar dat debat staat op dit moment nog nergens en kadert in het ruimere debat over het loopbaanpact.

Ine Corteville merkt op dat bij de aanvangsbegeleiding startende leraren meer terugvallen op hun vakcollega's of de vakverantwoordelijke dan op de schooloverkoepelende coach die daar uren voor gekregen heeft. Zij mogen daar wel wat erkenning voor krijgen.

Tanja Mortelmans wil zich niet uitspreken over de eindtermen maar is verheugd over de versterkte focus op Nederlands en vreemde talen in de minimumdoelen. Wat de promotiecampagne voor talen betreft, pleit ze ervoor om niet alleen de directeuren maar ook de taalleraren zelf mee te nemen. Die laatsten zijn soms vals bescheiden en verwijzen sterke leerlingen zelf naar wiskunde of wetenschappen. Ze moeten ook beter geïnformeerd worden over de beroepsperspectieven van taalenopleidingen.

Lars Bernaerts bevestigt dat het Talenplatform zeer genuanceerd is als het over de eindtermen gaat. Maar als het gevraagd wordt om mee na te denken en nieuwe ideeën aan te leveren, is het er zeker toe bereid om dat te doen binnen het kader dat wordt aangereikt.

Karolien GROSEMANS,
voorzitter

Jan LAEREMANS
Hilâl YALCIN
Koen DANIELS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

aso	algemeen secundair onderwijs
bso	beroepssecundair onderwijs
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
NT2	Nederlands als tweede taal
OKAN	onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers/onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers
PIRLS	Progress in International Reading Literacy Study
PISA	Programme for International Student Assessment (van de OESO)
STEM	Science, Technology, Engineering and Mathematics
tso	technisch secundair onderwijs
UGent	Universiteit Gent
VLHORA	Vlaamse Hogescholenraad